

ARHIMANDRITUL
LAZĂR ABAȘIDZE

Piedici ascunse în calea cătrecântuire

Traducere din limba rusă
Pr. Nicolae Crețu

editura
Σοφία

București

Cartea de față reprezintă ediția a doua a volumului
Despre bolile tainice ale sufletului,
apărut pentru prima dată la Editura Sophia în 2012.

Arhimandritul Lazăr Abașidze, georgian de neam, viețuiește după rânduiala ascetică a Părinților într-un loc retras din munții Gruziei, unde nu există nici internet, nici legătură telefonică, și de unde le trimite oamenilor cuvântul său ziditor fără a da slavei deșarte prilej de apropiere.

Cărțile arhimandritului Lazăr se adresează cititorilor contemporani. Autorul cunoaște bine atât problemele lor duhovnicești, cât și păcatele și căderile lor, dar și marea putere a pocăinței. El atrage atenția cu privire la capcanele duhovnicești care se întâlnesc mai des în calea omului modern.

Scrierile lui reprezintă discuții de la suflet la suflet cu un duhovnic iubitor, care și-a întemeiat cuvântul pe învățătura Sfinților Părinți și pe experiența Bisericii Ortodoxe.

Prefață

Fiecare pas pe calea vieții duhovnicești a creștinului nu reprezintă altceva decât mișcarea de pocăință a inimii, care își vede păcatele sale. Odată cu pocăința se deschide, pentru cel care a început să creadă, ușa în lumea bisericească și numai prin pocăință i se vor deschide lui ușile Raiului. Mai pe scurt vorbind, începutul pocăinței reprezintă începutul mântuirii.

În zilele noastre foarte mulți oameni, care au cunoscut adâncurile întunecoase ale necredinței, ale ateismului, care au gustat roadele păguboase ale păcatelor, dar care, din mila lui Dumnezeu au fost scoși din acest iad, chemați la lumină, la deșteptare, la viață, prin căință, prin Taina Sfântului Botez, prin mărturisirea păcatelor lor, prin primirea iertării și dezlegării păcatelor pe care le dă Domnul prin mijlocirea preotului în Sfânta Taină a Pocăinței, prin primirea puterii harice aflate în Taina Sfintei Euharistii, oamenii aceștia, deci, se nasc la o nouă viață, cu totul diferită față de aceea pe care au trăit-o până acum. Dar această viață nouă cere renunțarea la multe principii, la multe valori, la anumite deprinderi, cunoștințe. Această viață trebuie este opusul haosului produs de păcat în suflet, armo-

nie ce se instalează în om odată cu începutul pocăinței. adeseori. Acest proces al refuzului celor vechi, al renașterii, al reînvierii sufletului este destul de dificil, nu este la fel pentru toți și este tainic. Pe fiecare om, Dumnezeu, pe căile numai de El știute, îl scoate din această Sodomă păcătoasă, din robia egipteană, și îl duce prin pustiul curățirii în pământul făgăduinței. (Profund și temeinic privește acest moment al începutului vieții duhovnicești Sfântul Teofan Zăvorâtul în cartea sa *Calea către mântuire*.)

Despre felul cum trebuie să ne căim de păcatele făcute, care sunt aceste păcate, cât de grele sunt ele, cum să le abandonăm și să nu le repetăm – despre toate acestea există destul de multe îndrumări scrise, despre ele vorbesc des preoții în biserici, pe acestea le cunosc mulți dintre cei care au venit la credință, deoarece nu este greu să observi păcatele exterioare făcute cu fapta și cu cuvântul, să-ți vezi înclinațiile și patimile proprii. Desigur, și pe aceste prime trepte către evlavie fiecare nou-convertit întâmpină nu puține obstacole, îngrădiri, dificultăți, necazuri; dar, tuturor le este limpede că răul dă știre despre sine – sunt necesare doar bărbăția și hotărârea, hotărârea fermă de a începe o nouă viață și de a renunța definitiv la cea veche. Și, iată, de la primele mici biruințe asupra sinelui, omul convertit simte o mare ușurare launtrică, o eliberare, împăcarea cu Dumnezeu, cu conștiința, cu oamenii; aruncă parcă de pe umerii săi o mare greutate care l-a împovărat toată viața, simte bucuria și fluxul noilor puteri și cu mare entuziasm intră în lumea tainică bisericească, într-o nouă familie, începe o nouă viață. Și, dacă creștinul nou-luminat a reușit cu ajutorul lui Dumnezeu să-și lepede păcate-

le anterioare și să-și îndrepte toate puterile sale reînviat pe o nouă cale, atunci începe pentru el ce este mai important și mai greu.

Faptul că omul își vede multe din păcatele sale îl smerește foarte tare, îi dă o imagine corectă despre sine, îi însuflă frică, cutremur în fața judecății lui Dumnezeu; el întrezărește atunci și acea direcție pe care trebuie s-o urmeze dintru început. Dar, când credinciosul își va diminua, prin mila lui Dumnezeu, din căderile sale, atunci pocăința e mai dificilă, apărând astfel pericolul de a părăsi această singură cale spre mântuire și de a alege calea largă a autosuficienței și a mândriei. Căindu-ne de vechile păcate, lăsând viața întinată de mai înainte, primind iertare de la Dumnezeu, dar rămânem totuși purtători de multe boli duhovnicești, de patimi, de deprinderi păcătoase. Constatăm că suntem bolnavi cu inima, cu mintea, cu voința, cu toate sentimentele noastre. Păcatele sunt iertate, dar patimile sunt încă vii: faptele păcătoase nu le facem, dar înclinația spre ele, setea de ele este vie și toate acestea cer încă multe eforturi de îndreptare, de multe lupte, de multe strigăte de durere și rugăciuni către Milostivul Doctor – Domnul nostru iubitor de oameni. Dar până când va fi așa? Câtă vreme trăim în trup!

Iată, aici apare poticnirea: această cale devine foarte neatractivă pentru mulți – pocăința și nemulțumirea de sine continue, neîncrederea în sine, suspiciunea față de toate sentimentele proprii, față de toate mișcările sufletului, o oarecare tensiune lăuntrică permanentă, durere, amar. Și așa, dintr-odată, omul vrea să primească liniștea deplină, confortul interior, sentimentul mulțumirii du-

hovnicești de sine însuși, sentimentul importanței alegerii sale. Este bine ca cel care a pășit de curând pe acest drum al creștinismului să întâlnească un îndrumător bun, care să-i arate dintru început calea cea dreaptă, să-l învețe să nu se îndepărteze de întristarea mântuitoare și de zdrobirea inimii, să nu respingă această vedere neplăcută, dar folositoare a urâteniei sufletului propriu, să nu o acopere cu părerea falsă despre sine și cu îndreptățirea, ci să poarte această durere ca pe o cruce, ca pe o mărturie adevărată a căii alese în mod deplin conștient (deoarece aceste necazuri care provin de la firea noastră cea căzută au fost profețite de Mântuitorul ucenicilor Săi: *În lume necazuri veți avea!* Cine nu-și va urî sufletul său, viața sa, nu poate fi ucenic al lui Hristos!). Garanția bucuriei viitoare este păstrarea judecării sinelui ca pe sarea evanghelică, fără de care orice lucrare a sufletului pe loc mucegăiește și începe să răspândească miros urât. Dar cât de des se întâmplă dimpotrivă! Aceasta a devenit o boală răspândită în vremurile de acum: oamenii, cu iubirea de plăceri înrădăcinată în lăuntrul lor, au înclinația să caute întotdeauna și în toate confort și plăcere, iar viața duhovnicească o înțeleg ca pe un mijloc de primire grabnică a „fericirii” lăuntrice, a liniștii plăcute, a euforiei. Și, iată, se observă următorul tablou: și-a mărturisit cel nou-convertit păcatele anterioare, a mers la biserică, de câteva ori, și-a mai amintit la mărturisire ceva din trecut, a învățat puțin să se roage, a început o viață lăuntrică ordonată, dar mai departe nu vede: „Trăim normal, nu prea păcătuim. Ei bine, mai vin diferite gânduri păcătoase, înviază unele patimi în inimă, dar asta se întâmplă tuturor. În schimb, câte fapte bune facem

acum...” etc. Se poate întâmpla chiar de la bun început ca omul să nu simtă bolile proprii. Și dacă nu își obișnuiește privirea să-și urmărească atent neputința sufletului, atunci pocăința lăuntrică nu se va lipi de el. Fără aceasta, viața duhovnicească nu va avea un reper, și el se va abate pe un drum greșit. Atunci, omul nu doar că nu își mai vede patimile ascunse, ci chiar începe să-și închipuie că are oarecare daruri înalte – „duhovnicești”, „harice”, „sfinte”. Toate aceste manifestări ale activității sufletești care par luminoase, binecuvântate, plăcute lui Dumnezeu, creează impresia unei deosebite alegeri, par începutul unei înalte vieți duhovnicești.

Într-adevăr, omului care are o părere bună despre sine, imaginându-și că se află pe o treaptă duhovnicească înaltă, îi apare o însuflețire ciudată, inexplicabilă, o deșteptare a unor puteri lăuntrice, o neobișnuită înfierbântare, pe care o consideră râvnă sfântă, elanuri de activitate furibundă. Să recunoști în aceste mișcări sămânța amăgirii de sine nu este ușor: este necesară multă experiență duhovnicească pentru a putea deosebi o astfel de înfierbântare bolnavicioasă de râvnă adevărată. Cel ce s-a abătut de la calea dreaptă nu încetează să se numească păcătos, ba chiar se și consideră așa. Realitatea e că patimile încep să acționeze foarte rafinat și tainic, astfel că recunoașterea păcătoșeniei există, dar este superficială, mai mult în cuvinte, nu și în sentimente. Recunoașterea propriei dreptăți stă înfiptă adânc în suflet, deși în cuvinte ea poate să nu se exprime clar.

Este important ca de la bun început să dai o direcție corectă cursului vieții duhovnicești a credinciosului, să-l

ferеști de o asemenea amăgire de sine, să nu admiti ca el să primească oaza din pustie drept pământul făgăduinței, adică să nu-i permiti să se considere mântuit, izbăvit de pericole, când el abia a ieșit pe câmpul de luptă. Iar pentru aceasta este necesar ca, imediat după ce noul convertit se va căi de păcatele făcute mai înainte, să-i vorbim despre viclenia patimilor lăuntrice, să-i deschidem ochii asupra acelei lumi lăuntrice întunecate, cu care el urmează să se lupte, asupra acelei lumi viclene care adeseori stă sub masca virtuții și a dreptății. De aceea, este important de la început să-i descoperi starea sufletească reală, chiar dacă neplăcută.

Scopul acestei cărți este, sprijinindu-se pe îndrumările Sfinților Părinți din vechime și ale părinților timpurilor din urmă, să-i protejeze, să-i pună în gardă, să-i deștepte pe creștinii începători, arătându-le unele curse tainice ale bolilor ascunse ale sufletului, profunzimea căderii noastre și viclenia duhurilor rele, ca astfel și singuri să cerceteze și să observe unele virtuți exterioare sub care pot fi ascunse mișcări tainice ale sufletului bolnav.

Autorul

Ce este deosebit de important la începutul vieții duhovnicești

*Orice grijă de cer, dacă nu este însuflețită de pocăință,
este moartă, neadevărată.*
Sf. Ignatie Briancianinov¹

*Greșelile cine le va pricepe?
De cele ascunse ale mele curățește-mă.*
Psalmul 18

Cine a citit cu atenție îndrumările Sfinților Părinți ai Bisericii, acela, fără doar și poate, a observat că în aceste învățături se vorbește mai mult despre pocăință, despre smerenie, despre plânsul în fața lui Dumnezeu pentru păcatele proprii. Despre aceasta s-a scris atât de mult, că aproape în fiecare carte patristică poți găsi o astfel de îndrumare. Dar, oricât de straniu ar părea, în timpul nostru este omisă mai mult decât orice, denaturată și încălcată de creștini tocmai această învățătură, această lege dintre cele mai importante ale vieții duhovnicești. Și nu întâmplător!

Pe măsură ce acest veac se îndreaptă spre cumplitul său sfârșit, se apropie timpurile apostaziei generale, a înșelării

¹ Sf. Ignatie Briancianinov, *Scrisori către diferite persoane*, Scrisoarea a 33-a.

lumii de către diavol și a împătimirii generale, oamenii se afundă tot mai adânc în patimi, în păcate și rățaciri. Prima dintre bolile acestui veac – mândria – își ridică cel mai sus capul. Apostolul Pavel¹ a spus că *în vremurile din urmă oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de argint, mândri, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, obraznici, îngâmfați, iubitori mai mult de plăceri decât iubitori de Dumnezeu, având înfașisarea credinței, dar tăgăduind puterea ei* etc. Astăzi, fiecare duhovnic care se străduiește să-i ajute pe credincioșii ce vin la el, să le tămăduiască bolile sufletești, știe cât de complexă este lucrarea aceasta, cum s-au cuibărit aceste boli în sufletul oamenilor, cum toți, de la mic la mare, sunt profund afectați de mândria nebună, de slava deșartă, de iubirea de sine, cât sunt de aroganți, de supărăcioși, cât sunt de încăpățânați, de nesupuși, de neascultători, de neîncrezători. În viața duhovnicească, acest lucru este foarte grav. Astăzi, foarte rar se încredințează cineva îndrumătorului său; fiecare își urmează rațiunea, iar duhovnicului i se adresează doar de formă, pentru că așa se cuvine, însă, în realitate, își pune toată încrederea doar în sine. În genere, tabloul vieții duhovnicești este astăzi foarte sărac; dacă vreunul dintre părinții din vechime s-ar uita asupra lui cu privirea sa curată, cu siguranță n-ar suporta această vedere și ar plânge cu amar pentru sufletele noastre. (Sfântul Pahomie cel Mare, care a trăit în secolul al IV-lea, a avut o vedenie de la Dumnezeu despre felul cum vor trăi ultimii dintre monahi, iar după aceasta, el a plâns mult timp, s-a întristat,

¹ II Timotei 3.

refuzând chiar să mănânce¹.) Dar noi parcă ne-am obișnuit cu această situație, parcă nici nu vedem acest dezastru. Multe patimi se întâlnesc în mediul creștin, iar oamenii le percep ca fiind inofensive și chiar amuzante, nimeni nu se sperie de ele, nu le combate, deși multe din aceste „năzbâții”ucid sufletul și seamănă moarte duhovnicească în jurul celor care sunt stăpâniți de ele, iar pe deasupra, îi infectează și pe alții cu acestea.

Din cauza unei astfel de situații dezastruoase: anume, lepădarea învățăturii drepte a Părinților Bisericii, lipsa unor adevărați îndrumători pe calea pocăinței, lipsa unei cercetări pastorale atente și experimentate asupra credincioșilor –, are loc abaterea păgubitoare de la calea mântuirii. Aceasta, întrucât creștinii pierd (sau nu găsesc) duhul real al pocăinței, privirea asupra propriei păcătoșenii, asupra căderii proprii. Este mai simplu să ne prefacem că nu vedem bine cine suntem noi, în ce relație suntem cu Dumnezeu, cum suntem în fața Lui, să nu vedem măreția Lui și să nu recunoaștem urâțenia noastră.

Ortodoxia ne oferă o viziune a acestui fapt. Însuși acest nume sfânt vorbește despre multe: a slăvi drept pe Dumnezeu, adică corect, a conștientiza măreția, slava lui Dumnezeu, a da slavă cu vrednicie acestei măreții, a-L slăvi pe Atotțiitorul, pe Creatorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute; dar această cunoaștere o putem avea doar dacă vom conștientiza căderea noastră proprie, nimicia, nevrednicia, și cu frică vom rosti numele lui Dumnezeu. Să-L preamărim neîncetat pe Dumnezeu și să ne smerim neîncetat pe noi înșine – iată ce este Ortodoxia!

¹ A se vedea *Viața Cuviosului Pabomie*, la data de 15 mai.

Dacă nu ne vom înăbuși mândria din suflet și dacă nu o vom călca, așa cum în icoană Arhanghelul Mihail zdrobește șarpele – pe satana (expresia Sfântului Teofan Zăvorâtul), ea va încerca să ne deformeze vederea corectă asupra sinelui și ne va prezenta căderea ca pe ceva mai puțin grav, iar calitățile noastre mai frumoase decât sunt în realitate. De aici și deformarea vederii duhovnicești: ochiul nostru devine întunecat, și astfel sufletul este cuprins de întuneric. Câte necazuri încep de aici! Dacă am privi atent la învățătura fiecărui eretic sau schismatic, am putea vedea că este plină de greșeli în ceea ce privește pocăința, modul în care Dumnezeu privește asupra inimilor noastre și cât de exigent este față de noi. Catolicii gândesc că se pot mântui doar prin faptele exterioare, crezând că își pot primi mântuirea fără curățirea adâncului inimilor; protestanții, dimpotrivă, consideră că este suficientă credința, iar faptele de pocăință nu sunt necesare, că păcatele noastre sunt răscumpărate de Iisus Hristos pe cruce și trebuie doar să crezi și să îți mărturisești credința prin cuvânt. În acest fel, se tot înmulțesc abaterile de la înțelegerea adevărată a ceea ce suntem noi, a modului cum trebuie să trăim ca să primim mila lui Dumnezeu, a ceea ce este necesar pentru mântuire.

Calea vieții duhovnicești este neobișnuit de grea. Se știe, nu este simplu să înveți pictura sau muzica, pentru aceasta fiind necesare multe eforturi, multe cunoștințe, mult exercițiu; în plus, în artă multe deprinderi se dezvoltă oarecum intuitiv, fiind chiar imposibil să le exprimi clar sau să le pătrunzi cu rațiunea. În plus, multe depind și de dascăli, de școală. Dar viața duhovnicească nu este oa-

re mai complexă, nu este oare mai tainică? Aici totul este o mare taină, aici aproape totul este invizibil. Doar ea este știința științelor, arta artelor! Cum poți să te arunci în viața duhovnicească cu fierbințeală, cu încredere de sine, după o chemare tulbure a sufletului, să te încredințezi unor sentimente necunoscute, să judeci despre mișcările lăuntrice și dispozițiile tale lăuntrice numai după gustul pe care ele îl produc în interior? În viața duhovnicească, pericolele sunt mai mari. Aici poți pierde nu numele și poziția socială, ca în exersarea artelor, ci însăși veșnicia, viața. Aici intervin cu putere duhurile rele – și în interiorul nostru, și în afară; aici, pe cel care merge îl întâmpină pe cale viclenia vrăjmașilor, viclenie după viclenie, cursă după cursă. Și iată un tablou trist: marea mulțime a creștinilor devin înșelați, unii dintre ei își ies din minți, săvârșesc fapte îngrozitoare, învață, propovăduiesc minciuni. Din moment ce învățătura adevărată, patristică, ortodoxă, smerită a început să fie denaturată și chiar uitată, înșelarea ia acum forma unei situații normale, a admirației, a înfierbântării, a fanatismului, întemeiate pe amăgirea de sine, receptată ca acțiune a harului, considerată „renăscătoare a credinței”, începutul „noii ere”.